

Ioan Gherghe, „Filosofia și comunicarea ziditoare”, *Graiul Maramureșului*, 1 mai 2019.

Poate mai puțin cunoscută publicului larg este preocuparea relativ recentă a filosofiei, mai exact a slujitorilor și promotorilor ei de a se întoarce în cetate și a-și recupera profilul dialogic într-o realitate construită de comunicare, dar care se prezintă cel mai adesea văduvită de comuniune. Izolată vreme de secole la nivelul discursului academic și al construcțiilor sistemice "exclusiviste", filosofia pare a-și fi subminat singură rolul de a furniza răspunsuri marilor întrebări ale omului obișnuit, fapt recunoscut de toți cei care-i constată reducerea câmpului de prezență și influență în raport cu alte domenii ale cercetării umanului, tributare filosofiei sau desprinse din ea.

Tendința complicării vieții interioare a omului modern este consecința firească a conectivității lui multiple, a funcționării concomitente în mai multe rețele ale socialului, toate aducătoare de întrebări și provocări care necesită răspunsuri și soluții sub presiunea unui timp social a cărui viteză de scurgere e în continuă creștere. Resursele filosofiei pot fi furnizoare a unor "îndreptare" de viață, a reperelor, dacă e cazul, resituării valorice a viețuirii noastre relaționale și definirii corecte a criteriilor

care ne ierarhizează și prioritizează acțiunile, toate ghidate de nevoia existenței omului în armonie cu matca autentică a ființei sale, care, la rândul ei, se cere descoperită și redescoperită.

Filosofia se poate re-prezenta astfel cetății, publicului, dintr-o disciplină înalt-abstractă, într-un domeniu al consultanței sau consilierii ce poate fi "practicată" de către cei care stăpânesc resursele ei cognitive și dețin măiestria reconstrucției dialogice a omului.

Preocupările actuale legate de acest drum și ambiții ale filosofiei sunt excelent prezentate de profesorul și eseistul clujean Sandu Frunză, el însuși un practicant al consilierii existențiale, în ultima sa carte, "Comunicare și consiliere filosofică" (Editura Eikon, 2019). Orientarea autorului către prezentarea, dezbateră și consacrarea posibilităților filosofiei de a se constitui ca ghid existențial era cumva anunțată de preocupări anterioare ale acestuia, dacă e să ne referim, foarte selectiv, la alte volume pe care le-a semnat, "Experiența religioasă în gândirea lui Dumitru Stăniloae. O etică relațională" (Dacia, 2001), "Comunicare etică și responsabilitate socială" (Tritonic, 2011), "Comunicare simbolică și seducție. Studii despre seducția comunicării, comportamentului ritualic și religie" (Tritonic, 2014), "Publicitatea și administrația publică sub presiunea eticii" (Lumen, 2015), "Ești o ființă autentică. Despre tine, filosofie, comunicare, dezvoltare personală și leadership" (Eikon, 2018), din totalul de 14 de până acum.

Cartea lui Sandu Frunză, care a atras cel mai mare număr de participanți la lansările de anul acesta din cadrul Târgului Gaudeamus din Cluj, a fost privilegiată și de calitatea prezentărilor făcute de iluștrii profesori Aurel Codoban, Ioan Chirilă și Vianu Mureșan.

Revenind la conținutul ei, atrage atenția preocuparea de a cadra cât mai atent extensia și limitele "intervenției terapeutice" a filosofului în viața omului contemporan, revendicându-se în dreptul filosofiei multe din atributele consilierii psihologice, autorul pornind de la convingerea că "psihologia nu este moștenitoarea religiei, ci fiica cea mare a filosofiei" și că ea "poate fi considerată mai degrabă o formă științifică de practică a filosofiei experimentale decât o practică a unei teologii laice" (p. 92), colaborarea dintre filosofie și psihologie fiind reclamată astfel de logica inerentă a existenței și dezvoltării ființei umane.

Sandu Frunză traversează dialogal și critic lucrări de referință în demersul explicit sau implicit al filosofiei de a se contura ca suport al consilierii existențiale, aparținând lui Lou Marinoff, Emmy van Deurzen și Aurel Codoban, zăbovind asupra unor teme

sensibile precum relația posibilă a filosofiei cu alte domenii ale consilierii, modul în care se construiește sensul în fiecare dintre culturi prin structurarea unei ideologii dominante, sau relevarea metamorfozelor iubirii de la ființa religioasă a omului la complicata sa condiție post-modernă.

Vom întâlni tematizări din perspectivă filosofică a unor subiecte foarte actuale, cum este de pildă cel al corectitudinii politice, descris la propunerea lui Lou Marinoff, drept o ideologie nesănătoasă deoarece ne cere să ne abținem de la a spune anumite adevăruri. Adevărul trebuie însă afirmat chiar cu riscul ca unii să se simtă ofensați de rostirea lui deoarece, în viziunea lui Marinoff, ofensa nu vine dinspre cel ce spune un adevăr ci din mintea celui ce receptează adevărul ca pe ceva ofensator. Rezultă că responsabilitatea nu trebuie stabilită în raport cu ceea ce se naște ca reprezentare în mintea celui alt, ci în raport cu responsabilitatea pe care o are fiecare față de sine în rostirea adevărului. Tema selectată și discutată de Sandu Frunză are relevanță din perspectiva marcării felului în care poate fi denaturată comunicarea sub presiunea ideologiei corectitudinii politice, rolul "intervenției" filosofice fiind menit să aducă starea de echilibru prin practicarea simțului măsurii.

Rolul clarificator și constructiv al filosofiei, jucat în cotidian, nu urmărește însă atât disfuncții și diformități perceptive la nivelul comunicării ideologice, cât rezolvarea, prin dialog, a problemelor, dilemelor și impasurilor cu care se confruntă omul post-modern. Spre deosebire de alte forme ale consilierii, dialogul alimentat de experiența și cunoașterea filosofică trebuie să conducă la recunoașterea importanței examinării oneste a propriilor probleme, la disponibilitatea de a căuta soluții etice pentru echilibrul interior și coerența decizională, principii valabile atât în cazul indivizilor cât și al organizațiilor. Sandu Frunză ne încredințează că se poate dialoga cu un filosof practician pe teme dintre cele mai complexe: "de la practicarea deciziei etice în baza normelor tradiției comunității din care faci parte și a valorilor însușite în familie, la revalorizarea acestora prin apelul la gândirea critică și la tradiția reflexivă sedimentată în istoria culturii; de la dezvoltarea gândirii pozitive până la investigarea critică a argumentelor și deciziilor; de la dezvoltarea personală la cultivarea unui brand personal și a calităților de lider" (p. 21).

Dialogul onest ca terapie existențială nu are practic limitări ale temelor ce pot fi abordate, dacă se apreciază că ele pot conduce la rezolvarea problemelor pe care lumea construită de comunicare le ridică omului contemporan: de la angoase existențiale cu determinări comune dar trăite, inevitabil, în registru personal, crize despre care ne avertizează mass-media sau problematizări pe care le ridică discursul

ideologic, practicile consilierii sunt benefice descoperirii și/sau reconstruirii sensului acțiunilor noastre, evitării capcanelor manipulării, recunoașterii importanței comunicării etice, restabilirii echilibrului și creșterii calității vieții fiecăruia. Cadrul de acțiune al consilierii filosofice ține cont de manifestarea individului uman la intersecția a patru dimensiuni sau lumi ale existenței sale: lumea fizică, lumea interioară sau personală, lumea socială sau a relațiilor inter-personale și lumea spirituală. Acestea din urmă Sandu Frunză îi încorporează și dimensiunea axată pe asumarea sacrului sau a religiei ca atare, iar celor patru le adaugă, pe deplin justificat zicem noi, lumea virtuală. Această structurare a lumilor pe care omul le locuiește în plinătatea ființei lui sunt avute în vedere de terapia existențială, care ni se dezvăluie astfel ca o practică de îngrijire a minții și sufletului omului din perspectiva unei acțiuni holistice asupra ființei sale. Dezvoltările autorului sunt întemeiate pe acumulări substanțiale din arealul existențialismului filosofic, filosofiei morale și comunicării etice, unele paragrafe ale cărții fiind de-a dreptul seducătoare: "...trăirea în sens presupune și să ai o anumită seninătate în raport cu ceea ce se întâmplă să fie mai puțin plăcut în viața ta. Să privești cu detașare, chiar cu un zâmbet, ca și cum Demiurgul cel bun ar sta undeva pe margine și ar râde împreună cu tine" sau "viața ne așează pe fiecare acolo unde ne era locul, acolo unde ne-au dus faptele, gândurile și modul nostru de a comunica (...), ea nu îi iartă niciodată pe cei care uită că sensul vieții se constituie prin binele adus în viața proprie în deplină armonie cu semnificațiile resimțite ca importante din punct de vedere al vieții celorlalți" (p. 197).

Considerarea de către Sandu Frunză a dimensiunii virtuale ca una din cele care structurează existența noastră, este reclamată de realitatea transferului gradual al comunicării publice și inter-personale în lumea digitală, sau altfel spus de medierea tehnologică a comunicării și reducerea semnificativă a faptelor de comunicare față către față. Ajungem să dialogăm tot mai mult cu profilurile digitale ale semenilor noștri și să-i recunoaștem după acestea, într-o lume în care potențarea cantitativă a dimensiunii relaționale vine la pachet cu o diminuare a consistenței relației, o formalizare sau tehnologizare a statutului nostru comunicațional. Noua realitate repune în discuție multe din considerațiile legate de corp ca instrument al comunicării, de importanța limbajului non-verbal și calitatea schimburilor comunicaționale, toate cu implicații posibile asupra formelor de manifestare a însingurării și înstrăinării. Istoria transmiterii mesajelor (niciodată celebra sintetizare a lui McLuhan, "mijlocul este mesajul", nu a fost mai actuală), ne arată că orice

evoluție și re-scriere a formelor comunicării modifică valențele situației omului în orizontul existenței sale. În ce mod realitatea digitală va marca apropierea sau distanța dintre oameni, cum va interacționa cu celelalte dimensiuni, lumi ale pentadei existențiale, ce tipuri de provocări și problematizări va aduce condiției omului contemporan digitalizarea comunicării este dificil de anticipat și deci, cu atât mai provocator. Rămâne să credem că orice problemă care îi este ridicată omului în exprimarea sa individuală, relațională (comunitară) și organizațională își poate găsi și rezolvarea, atâta timp cât ea este identificată corect, recunoscută onest și există sau se crează disponibilitatea de a prelua controlul asupra propriei persoane.

Preocupările filosofiei practice acesta sunt: de a-l ajuta pe om să se descopere pe sine, a-l orienta în raport cu autenticitatea propriei ființe și a da astfel coerență vieții și acțiunilor sale.

Recomandări existențiale de o constantă actualitate, modele de rezolvare a unor tensiuni interioare, cum este cel presupus de metoda PEACE (problema, emoția, analiza, contemplația și echilibrul), sunt abordări pe care vă lăsăm să le descoperiți singuri parcurgând volumul, care, datorită curgerii frumoase a scrisului lui Sandu Frunză promite o lectură nu doar utilă și interesantă, ci și relaxantă.

Ioan GHERGHEL

<http://www.graiul.ro/2019/05/01/filosofia-si-comunicarea-ziditoare/?unapproved=16418&moderation-hash=c2278760caef2c269e3852bbba112000#comment-16418>